

УДК 343.8

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ;
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Пилипенко Дмитро Олексійович
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
Криворізький навчально-науковий інститут
Донецького державного університету внутрішніх справ

Пилипенко Дмитрий Алексеевич
кандидат юридических наук,
доцент кафедры уголовно-правовых дисциплин
Криворожский учебно-научный институт
Донецкого государственного университета внутренних дел

Rylypenko Dmytro
Candidate of Law, Associate Professor of the Department of Criminal Law
Kryvyi Rih Educational and Scientific Institute of
Donetsk State University of Internal Affairs
ORCID: 0000-0003-1299-6178

DOI: 10.25313/2520-2308-2021-8-7461

ДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРИНЦИПІВ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

К ВОПРОСУ О КЛАССИФИКАЦИИ ПРИНЦИПОВ УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОГО ПРАВА

ABOUT QUESTION OF CLASSIFICATION OF PRINCIPLES CRIMINAL AND EXECUTIVE LAW

Анотація. Статтю присвячено визначенню класифікації принципів кримінально-виконавчого права. В статті наведено погляди та позиції провідних вітчизняних науковців щодо цього питання. Проаналізовано наукові концепції щодо сприйняття фактору систематики принципів кримінально-виконавчого права як одного з ключових елементів чинної галузі кримінально-виконавчого права. При цьому зосереджено увагу на ключових елементах системи принципів кримінально-виконавчого права та наявних теоретичних концепцій з цього питання. Наведені наукові позиції щодо кількісної та якісної складової системи принципів кримінально-виконавчого права. В статті звернуто увагу, що кількісний критерій принципів є одним з дискусійних питань серед науковців, більшість з яких схиляється до «тріади» принципів кримінально-виконавчого права, яка складається із загальноправових, міжгалузевих та галузевих принципів. В статті висловлено авторський погляд щодо обов'язкового врахування категорії загальноправових принципів в системі засад кримінально-виконавчого права як однієї з ключових. Доведено, що провідна роль цих принципів визначена їх сутнісною характеристикою, яка відображає природно-правовий характер загальноправових засад. Ця обставина у свою чергу має визначальний вплив на всю правову систему держави. В статті висловлено авторський погляд щодо синонімічного значення категорій «принципи права» та «правові принципи». Підтримано наукову позицію щодо наявності в межах кримінально-виконавчого права як інститутів так й субінститутів. В межах статті висловлено авторську точку зору щодо кількісного та якісного складу системи принципів кримінально-виконавчого права. Доведено, що система цих принципів має нараховувати п'ять ключових елементів. До яких належать такі принципи: загальноправові, міжгалузеві, галузеві, інституційні, субінституційні.

Ключові слова: систематика принципів, правові принципи, природноправова концепція, субінститути кримінально-виконавчого права.

Аннотация. Стаття посвящена определению классификации принципов уголовно-исполнительного права. В статье приведены взгляды и позиции ведущих отечественных ученых по этому вопросу. Проанализированы научные концепции по восприятию фактора систематики принципов уголовно-исполнительного права как одного из ключевых элементов сферы уголовно-исполнительного права. При этом сосредоточено внимание на ключевых элементах системы принципов уголовно-исполнительного права и имеющихся теоретических концепций по этому вопросу. Приведены научные позиции по количественной и качественной составляющей системы принципов уголовно-исполнительного права. В статье обращено внимание, что количественный критерий принципов является одним из дискуссионных вопросов среди ученых, большинство из которых склоняется к «триаде» принципов уголовно-исполнительного права, которая состоит из общеправовых, межотраслевых и отраслевых принципов. В статье высказано авторский взгляд относительно обязательного учета категории общеправовых принципов в системе принципов уголовно-исполнительного права как одной из ключевых. Доказано, что ведущая роль этих принципов определена их сущностной характеристикой, отражающей природно-правовой характер общеправовых принципов. Это обстоятельство в свою очередь имеет определяющее влияние на всю правовую систему государства. В статье высказано авторский взгляд относительно синонимического значения категорий «принципы права» и «правовые принципы». Поддержано научную позицию о наличии в рамках уголовно-исполнительного права как институтов, так и субинститутов. В рамках статьи высказано авторскую точку зрения относительно количественного и качественного состава системы принципов уголовно-исполнительного права. Доказано, что система этих принципов должна насчитывать пять ключевых элементов. К которым относятся следующие принципы: общеправовые, межотраслевые, отраслевые, институциональные, субинституциональные.

Ключевые слова: систематика принципов, правовые принципы, природноправовая концепция, субинституты уголовно-исполнительного права.

Summary. The article is devoted to the definition of the classification of principles of criminal executive law. The article presents the views and positions of leading domestic scientists on this issue. Scientific concepts on the perception of the factor of systematics of the principles of criminal executive law as one of the key elements of the current branch of criminal executive law are analyzed. The focus is on the key elements of the system of principles of criminal executive law and existing theoretical concepts on this issue. Scientific positions on the quantitative and qualitative component of the system of principles of criminal executive law are given. The article draws attention to the fact that the quantitative criterion of principles is one of the debatable issues among scholars, most of whom tend to the «triad» of principles of criminal executive law, which consists of common law, intersectoral and sectoral principles. The article expresses the author's view on the mandatory consideration of the category of common law principles in the system of principles of criminal executive law as one of the key ones. It is proved that the leading role of these principles is determined by their essential characteristics, which reflect the natural and legal nature of common law principles. This circumstance, in turn, has a decisive influence on the entire legal system of the state. The author's opinion on the synonymous meaning of the categories «principles of law» and «legal principles» is expressed in the article. The scientific position on the existence of both institutions and sub-institutions within the framework of criminal executive law is supported. The author's point of view on the quantitative and qualitative composition of the system of principles of criminal executive law is expressed within the article. It has been proven that the system of these principles should have five key elements. Which include the following principles: common law, intersectoral, sectoral, institutional, subinstitutional.

Key words: systematics of principles, legal principles, natural law concept, subinstitutions of criminal executive law.

Постановка проблеми. Процедура реформування внутрішньодержавної сфери виконання й відбування кримінальних покарань обумовлює оптимізацію відповідної галузі права. Одним з аспектів цього процесу є вироблення сталої теоретичної позиції щодо фундаментальних аспектів галузі кримінально-виконавчого права. Ключовим фактором цього є визначення класифікації принципів кримінально-виконавчого права. Враховуючи сучасні теоретичні надбання у цій сфері, серед науковців немає єдності щодо визначення систематики засад кримінально-виконавчого права. Зазначене обумовлене наявністю багатовекторних

концепцій щодо визначення окремих елементів кримінально-виконавчого права, які формують собою відповідну галузь права. Відсутність єдності теоретичних позицій породжує перманентні дискусії щодо багатьох питань у тому числі стосовно якості та кількісної складової кримінально-виконавчих засад. Враховуючи це потребує відповідного теоретичного дослідження питання системи принципів кримінально-виконавчого права з метою вироблення єдиного концептуального сприйняття цього явища.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання, пов'язані з визначенням класифікації принципів кримінально-виконавчого права

досліджувалися в роботах таких науковців як, Є. Ю. Бараш [15], О. М. Джужа [14], К. Б. Марисюк [12], А. А. Музика [16], Є. С. Назимко [17], В. М. Трубников [13], В. П. Філонов [13], О. І. Фролов [13] та ін.

Класифікаційна система принципів кримінально-виконавчого права розглядається науковцями здебільшого з позиції тріади принципів, яка здебільшого базується на теоретичних надбаннях науковців в загальній теорії права. Враховуючи це окреслене питання потребує окремого розгляду з урахуванням теоретичних здобутків та сучасних реалій сфери кримінально-виконавчого права.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Визначення класифікації принципів кримінально-виконавчого права з урахуванням наявних теоретичних концепцій з цього питання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання визначення класифікації принципів кримінально-виконавчого права є вельми дискусійним в науковому середовищі. Цей аспект пов'язаний із багатьма факторами, які стосуються змістовної складової самих принципів кримінально-виконавчого права. Так, Л. С. Явіч визначав потрібну диференціацію принципів права: по-перше, основні принципи права, що носять загальний характер, відбиваються в принципах кожної галузі правової системи; по-друге, вони отримують своєрідну модифікацію в сферах правотворення (принципи правотворчості) і правореалізації (наприклад, принципи правосуддя); і, по-третє, їх можна класифікувати на загальносоціальні, що виражають економічні, політичні, соціальні, ідеологічні, моральні основи права, і спеціально-юридичні [1, с. 149]. Погоджуючись із автором слід зазначити, що дійсно визначені два ключові критерії класифікації принципів в цілому відображають їх сутність, адже визначені автором загально соціальні принципи є відображенням природно-правової концепції сучасного права, а визначені науковцем спеціально-юридичні принципи, у свою чергу, відображають позитивістську концепцію права. У цьому аспекті доцільною є згадка про класичну класифікацію таких спеціально-юридичних принципів на міжгалузеві та галузеві принципи кримінально-виконавчого права. Проте такого підходу до класифікації принципів виступає Т. І. Фулей, яка зазначає, що диференціація принципів права на загальносоціальні і спеціально-юридичні викликає заперечення, оскільки в даній класифікації мова йде не про принципи права, а про більш широке поняття — правові принципи [2, с. 45]. Також вона стверджує, що загальносоціальні принципи,

як і принципи правосвідомості, не є принципами права у власному розумінні, а є лише правовими принципами, оскільки, поза особливим юридичним вираженням економічні, соціально-політичні та інші загальносоціальні основи не можуть набути значення принципів. З огляду на це, загально соціальні принципи не слід включати до класифікацій принципів права, оскільки їм не властиві усі ознаки цього явища [2, с. 47]. С. С. Алексеев дотримуючись аналогічної позиції зазначає, що поза юридичного вираження економічні, соціально-політичні та інші загальносоціальні основи не можуть набути значення принципів. [3, с. 262]. В. М. Семенов також повністю відкидає положення про можливість вважати принципи економіки, політики, моралі, науки принципами права [4, с. 30].

Слід зазначити, що ми не погоджуємось з подібною авторською інтерпретацією загальносоціальних принципів. Аргументуючи особисту позицію Н. О. Левицька висловлює тезу про те, що загальносоціальні принципи не є принципами права, оскільки вони позбавлені особливого юридичного вираження [5, с. 25]. Вважаємо, що така аргументація є вельми суперечливою. Так, відповідно до позиції Конституційного Суду України (далі — КСУ): загальносоціальні принципи значною мірою дістали відображення в Конституції України. Таке розуміння права не дає підстав для його отождолення із законом, який іноді може бути й несправедливим, у тому числі обмежувати свободу та рівність особи [6]. КСУ чітко зазначив, що загальносоціальні принципи «значною мірою» відображаються в Конституції. Тобто в більшості випадків, але не тотально. Ці відбувається з підстав того, що будь-який нормативно-правовий акт та Конституція зокрема є сталим правовим документом за своєю сутністю та внесення відповідних змін та доповнень в які потребує вельми складної та багатоаспектної правотворчої процедури, отже за змістовим наповненням норми законодавства не завжди «встигають» за «змінami настроїв» в суспільстві. Тому КСУ справедливо про це наголошує. Наприклад в сучасних умовах в суспільстві відбуваються суттєві зрушення соціальної думки в напрямі відстоювання та охорони прав жінок, дітей, релігійних, національних меншин тощо. В умовах цього в суспільстві по-іншому сприймається такий начебто сталий принцип «рівності», оскільки за таких умов він все частіше використовується з приставкою «гендерна». Всі ці аспекти безумовно впливають на сприйняття суспільством певних сталих явищ вже під іншим кутом зору. Це у свою чергу не може не відобразитися на правовідносинах

в межах галузевого законодавства навіть попри те, що текстуально наявні в Конституції та законах принципи фактично не змінилися. Такий аспект доводить, що загальносоціальні принципи виступають основою для правового регулювання, навіть попри їх неповне та невчасне відображення в нормах законодавства. За цих умов слід цілком погодитися з вищенаведеною позицією КСУ.

По-друге, ствердження Н. О. Левицької про те, що загальносоціальні принципи позбавлені юридичного відображення є дещо некоректним, адже як вже було вказано вони здебільшого зафіксовані в Конституції. Враховуючи це вказана категорія принципів знаходить відповідне відображення й у нормах чинного, галузевого законодавства, тому розглядати цю категорію принципів поза загальною системою правових принципів не доцільно. Тому вважаємо, що для визначення сутності та класифікації принципів кримінально-виконавчого права немає суттєвої різниці між формулюваннями «принципи права» та «правові принципи», оскільки враховуючи позиції науковців, вони наділяють їх позитивістськими та природно-правовими критеріями відповідно.

Правильність вибору критеріїв класифікації принципів залежить від ступеня врахування всіх найбільш характерних ознак, якостей і властивостей досліджуваних елементів, визначає її пізнавальну значимість і науково-практичну цінність [7, с. 229]. З цього приводу Т. І. Фулей виділяє загальноправові (зустрічаються також терміни «загальні» та «основні») принципи, міжгалузеві, галузеві та принципи інститутів права [2, с. 47]. Аналогічної позиції дотримується А. М. Колодій [8, с. 348], В. М. Семенов [4, с. 30], М. Козюбра [9, с. 153].

При цьому в сучасній науці присутній плюралізм думок щодо кількісного складу системи принципів. Так А. І. Денисов запропонував диференціювати всі принципи на три групи: 1) принципи, що властиві тій чи іншій частині (галузі права); 2) принципи, що характерні для двох і більше, але не для всіх галузей права; 3) принципи, спільні для всіх без винятку галузей права [10, с. 95]. Ідею щодо «тріади» також підтримують Ю. П. Аленін [11, с. 38], К. Б. Марисюк [12, с. 15], В. М. Трубніков, В. П. Філонов, О. І. Фролов [13, с. 26], О. М. Джужа [14, с. 23]. Слід зазначити, що аналогічної позиції дотримується переважна більшість науковців, які досліджують це питання.

Множинність наукових позицій щодо системи галузевих принципів права свідчить про наявну дискусійність цього питання та, відповідно,

відсутності одностайно сформованої теоретичної моделі щодо цього. Подібне є характерним й для сфери кримінально-виконавчого права. Сучасні кримінально-виконавчі відносини в межах відповідної галузі права є достатньо багатоаспектними та з еволюцією суспільних, політичних, юридичних уявлень, положень, концепцій зазначена багатоаспектність стає ще більш «насиченою». Це потребує удосконалення вже існуючих або утворення й використання нових концептуальних положень щодо подальшого належного врегулювання правовідносин в межах сучасного кримінально-виконавчого права. Одним з факторів реакції держави на відповідні зміни є додаткове унормування чинних правових актів з подальшим утворенням інститутів права. У цьому сенсі актуальною є позиція В. Д. Філімонова та О. В. Філімонова, які підкреслювали, що інститут кримінально-виконавчого права — це така сукупність правових норм, яка в цілях виправлення засуджених, їх соціальної адаптації, а також попередження вчинення нових злочинів, здійснює комплексне регулювання тотожних, однорідних, похідних від них та іншим чином пов'язаних між собою суспільних відносин у сфері виконання покарань або заходів кримінально-правового характеру [15]. Вважаємо, що такі інститути галузевого права потребують окремої уваги з боки науковців з метою відповідного виокремлення принципів, які будуть покладено в основу функціонування та подальшого удосконалення відповідного правового інституту. Втім специфіка сучасного кримінально-виконавчого права та наявні суспільні й державні тенденції до розвитку правової думки створюють передумови для відокремлення додаткових структурних елементів галузі права, які також потребують засадничого врегулювання. Такими додатковими елементами цілком можуть бути субінститути кримінально-виконавчого права. Досліджуючи окреслену проблематику в межах кримінально-виконавчого права Є. Бараш та О. Кревсун стверджують наступне: субінститут кримінально-виконавчого права — це впорядкована сукупність правових норм, яка регулює конкретний вид суспільних відносин, що виникають під час відбування призначеного судом покарання та належать до конкретного правового інституту відповідної галузі права. До субінституту кримінально-виконавчого права слід віднести переведення засудженого в межах однієї виправної колонії та переведення засудженого з однієї виправної колонії до іншої. Автори вважають, що зазначені субінститути є структурними одиницями галузевого інституту виконання покарання у виді

позбавлення волі, який закріплено КВК України [15]. Стосовно наявності згаданих інституційних елементів в чинній галузі кримінального права А. А. Музика слушно зазначає, що питання про кримінально-правовий субінститут пов'язане з необхідністю логічного впорядкування відповідних норм, тобто маємо вихід на їх систематизацію — наукову і законодавчу. Відповідно, йдеться про науково обґрунтований відбір критеріїв, за якими буде виконана така робота. Все це спрямовано на усунення прогалин і суперечностей у законодавстві, на досягнення правової визначеності закону [16]. Є. С. Назимко також з цього приводу справедливо наголошує, що на даний час в науці кримінального права немає встановленого кола ознак, за якими необхідно характеризувати кримінально-правові інститути [17, с. 116]. На наше переконання вирішення питання щодо належного визначення сутності інститутів та субінститутів є в рівній мірі актуальним й для галузі кримінально-виконавчого права. Відповідно одним з кроків щодо вирішення цього питання є встановлення базових принципів, які є характерними для кожного з елементів галузі

кримінально-виконавчого права, будь-то інститут та/або субінститут зазначеної галузі. Таким чином на наше переконання сучасна система принципів кримінально-виконавчого права має включати такі категорії принципів: 1) загальні (загальнонаукові або загальнотеоретичні); 2) галузеві; 3) міжгалузеві; 4) інституційні; 5) субінституційні.

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Вирішення питання класифікації принципів кримінально-виконавчого права полягає у виробленні сталої теоретичної позиції стосовно кількісної та якісної складової ключових засад кримінально-виконавчого права. З врахуванням умов сьогодення класифікаційна система принципів кримінально-виконавчого права має враховувати п'ять визначених ключових елементів. Саме така система принципів у повній мірі відображає сучасний стан будови та функціонування системи кримінально-виконавчого права. У подальшому актуальним питанням є вироблення дієвого механізму забезпечення та реалізації цих принципів як основоположних елементів кримінально-виконавчого права.

Література

1. Явич Л. С. Право развитого социалистического общества: сущность и принципы. М.: Юрид. лит., 1978. С. 148–150.
2. Фулей Т. І. Сучасні загальнолюдські принципи права та проблеми їх впровадження в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2003. 253 с.
3. Алексеев С. С. Общая теория права. М.: Юрид. лит., 1981. 360 с.
4. Семенов В. М. Конституционные принципы гражданского судопроизводства. М.: Юрид. лит., 1982. 150 с.
5. Левицька Н. О. Принципи нормативно-правового інституту: деякі загальнотеоретичні питання. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. Випуск № 33, 2015. с. 25
6. Верховенство права. Конституційний Суд України. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/34-verhovenstvo-prava>
7. Василенко В. А. Основы теории международного права. К.: Высшая школа. Главное изд-во, 1988. 422 с. С. 229.
8. Колодій А. М. Конституція і розвиток принципів права України (методологічні питання): дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.02. Київ, 1998. 382 с.
9. Козюбра М. Принципи права: методологічні підходи до розуміння природи та класифікації в умовах сучасних глобалізаційних трансформацій. Право України, 2017. № 11. С. 142–164
10. Денисов А. И. XXIV съезд и вопросы государства и права. М.: Юрид. лит., 1972. 160 с.
11. Аленін Ю. П. Кримінально-процесуальне право України: підручник. Х.: Одиссей, 2009. 816 с.
12. Марисюк К. Б. Кримінально-виконавче право України в схемах і таблицях: навчальний посібник. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. 422 с.
13. Трубников В. М., Філонов В. П., Фролов О. І. Уголовно-исполнительное право Украины. Учебник. Донецк, 1999. 640 с.
14. Джужа О. М. Кримінально-виконавче право України. К.: Юрінком Інтер, 2002. 448 с.
15. Бараш Є., Кревсун О. Правовий інститут кримінально-виконавчого права: поняття та зміст. Юридичний вісник України. URL: <https://yvu.com.ua/pravovuj-institut-kryminalno-vykonavchogo-prava-ponyattya-ta-zmist/>

16. Музика А. А. Відгук офіційного опонента на дисертацію Муратової Світлани Олександрівни «Судимість в системі інститутів Загальної частини кримінального права України». URL: http://ivpz.org/images/pdf/vid_of_opon_muzika_.pdf

17. Назимко Є. С. Кримінально-правовий інститут: загальнотеоретичний підхід до характеристики та аналіз базових ознак. Європейські перспективи, 2016. № 1. С. 115–127.

References

1. Yavich L.S. (1978). Pravo razvitogo socialisticheskogo obshchestva: sushchnost' i principy [The law of a developed socialist society: essence and principles]. M.: Yurid. lit., S.148–150. [in Russian].

2. Fulei T.I. (2003). Suchasni zahalnoliudski pryntsypy prava ta problemy yikh vprovadzhennia v Ukraini [Modern universal principles of law and problems of their implementation in Ukraine]. Extended abstract of candidate's thesis. Lviv. [in Ukrainian].

3. Alekseev S.S. (1981). Obshchaya teoriya prava [General theory of law]. Moscow. [in Russian].

4. Semenov V.M. (1982). Konstitucionnye principy grazhdanskogo sudoproizvodstva [Constitutional principles of civil proceedings]. Moscow. [in Russian].

5. Levytska N.O. (2015). Pryntsypy normatyvno-pravovoho instytutu: deiaki zahalnoteoretychni pytannia [Principles of normative-legal institute: some general theoretical questions]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii PRAVO — Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. RIGHT series, 33, 25. [in Ukrainian].

6. Verkhovenstvo prava. Konstytutsiinyi Sud Ukrainy [Rule of Law. Constitutional Court of Ukraine]. (n.d.). Retrieved from: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/34-verhovenstvo-prava> [in Ukrainian].

7. Vasilenko V.A. (1988). Osnovy teorii mezhdunarodnogo prava [Foundations of the theory of international law]. Kyiv. Vysshaya shkola. [in Russian].

8. Kolodii A.M. (1998). Konstytutsiia i rozvytok pryntsyypiv prava Ukrainy (metodolohichni pytannia) [Constitution and development of principles of law of Ukraine (methodological issues)]. Extended abstract of Doctor's thesis. Kyiv. [in Ukrainian].

9. Koziubra M. (2017). Pryntsypy prava: metodolohichni pidkhody do rozuminnia pryrody ta klasyfikatsii v umovakh suchasnykh hlobalizatsiinykh transformatsii [Principles of law: methodological approaches to understanding the nature and classification in the context of modern globalization transformations]. Pravo Ukrainy — Law of Ukraine, 11. 142–164. [in Ukrainian].

10. Denisov A.I. (1972). XXIV s'ezd i voprosy gosudarstva i prava [XXIV Congress and issues of state and law]. Moscow. [in Russian].

11. Alenin Yu.P. (2009). Kryminalno-protsesualne pravo Ukrainy [Criminal procedural law of Ukraine]. Kharkiv, Odissei. [in Ukrainian].

12. Marysiuk K.B. (2010). Kryminalno-vykonavche pravo Ukrainy v skhemakh i tablytsiakh: navchalnyi posibnyk [Criminal executive law of Ukraine in schemes and tables: a textbook]. Lviv, LNU im. Ivana Franka. [in Ukrainian].

13. Trubnikov V.M., Filonov V.P. & Frolov O.I. (1999). Ugolovno-ispolnitel'noe pravo Ukrainy. Uchebnik [Criminal executive law of Ukraine. Textbook]. Doneck. [in Russian].

14. Dzhuzha O.M. (2002). Kryminalno-vykonavche pravo Ukrainy [Criminal executive law of Ukraine]. Kyiv. Yurinkom Inter. [in Ukrainian].

15. Barash Ye., O. Krevsun. (2016). Pravovyi instytut kryminalno-vykonavchoho prava: poniattia ta zmist [Legal institute of criminal executive law: concept and content]. Yurydychnyi visnyk Ukrainy — Legal Bulletin of Ukraine. Retrieved from: <https://yvu.com.ua/pravovyj-instytut-kryminalno-vykonavchoho-prava-ponyattya-ta-zmist/> [in Ukrainian].

16. Muzyka A.A. (2015). Vidhuk ofitsiinoho oponenta na dysertatsiiu Muratovoi Svitlany Oleksandrivny «Sudymist v systemi instytutiv Zahalnoi chastyny kryminalnogo prava Ukrainy» [Response of the official opponent to the dissertation of Muratova Svitlana Oleksandrivna «Criminal record in the system of institutions of the General part of criminal law of Ukraine»]. Retrieved from: http://ivpz.org/images/pdf/vid_of_opon_muzika_.pdf

17. Nazymko Ye.S. (2016). Kryminalno-pravovyi instytut: zahalnoteoretychnyi pidkhid do kharakterystyky ta analiz bazovykh oznak [Criminal Law Institute: general theoretical approach to the characteristics and analysis of basic features]. Yevropeiski perspektyvy — European perspectives, 1. 115–127.